

[Ekologie a křesťanství / „Denaturace“ člověka a polidšťování přírody]

Křesťané se v poslední době začínají „ekologicky“ probouzet a hledají v bibli doklady toho, že sám Starý zákon a zejména pak křesťanství, které na odkaz hebrejského myšlení navazuje, nejsou neekologické či dokonce protiekologické. Myslím, že tyto apologetické snahy se nejen míjejí cílem, ale že se ocitají v nebezpečí ještě horším: chtějí obhájit křesťanství na půdě, která dosud nebyla podrobena náležitě kritickému přezkoumání. Jde zejména o to, že – jak se mi zdá – naprostá většina ekologů ještě nezreflektovala, co to znamená „hospodařit s přírodou“, a místo toho trpí rousseauovským mytologismem „návratu k přírodě“ a často upadá do přímého zbožštění přírody. To s sebou nese zároveň závažné omyly, pokud jde o antropologii. Pro člověka a jeho činnost nemůže být příroda (a cokoli přírodního) kritériem ani normou; přírodu je třeba respektovat v tom, co je jí vlastní, ale nikdy to nemůže být aplikováno resp. rozšiřováno na člověka. Člověk není (jen) přírodní tvor. K jeho bytostné povaze náleží, že prošel a nadále prochází „denaturací“, tj. odpřírodněním. Člověk se stal a nadále stává člověkem právě jen tím, že „polidšťuje“ (a to znamená: bytostně proměňuje) svou vlastní přírodnost a přirozenost. A protože slovo „přirozený“ bylo dlouhou tradicí natolik rozostřeno a znepřesněno (do značné míry také vinou křesťanských myslitelů), že umožňuje a přímo vyvolává zmatek v myslích, je – jako i jindy v takových případech – užitečné užívat paradoxních formulací. To učiním i v této chvíli: přirozenost člověka je nepřirozená, jeho přirozeností je být nepřirozeným tvorem. Méně paradoxním způsobem to lze vyjádřit také tak, že člověk bytostně není tím, čím „jest“ (tj. jak je přírodně, přirozeně „dán“), ale je bytostí ustavičně vykloněnou ze sebe „ven“ (přičemž toto „ven“ nelze redukovat chápáním v prostorovém smyslu jako „do svého okolí“, nýbrž především časově jako „do budoucnosti“). A má-li mít tento dlouhodobý fylogenetický vývojový proces nějakou opravdovou perspektivu, musí být nadále a vždy nově opakován či spíše znovu začínán ontogeneticky. A má-li mít ještě širší a dlouhodobější dobrou perspektivu, musí být polidšťování vlastní (vnitřní) přírodnosti a přirozenosti jen počátkem (principem) a tedy startem polidšťování mnohem zásadnějšího, totiž polidšťování přírody, z níž se člověk kdysi vydělil a z níž se nadále musí vždy znovu vydělovat, aby získal onen příslovečný archimedovský bod, s jehož pomocí pak bude moci „polidšťovat“ nejen „živou“ přírodu, ale vůbec celý svět, tedy i svět neživých a před-živých procesů.

(Písek, 990914-1.)